

Напрями стратегії відновлення та розвитку туристично-рекреаційного потенціалу України із залученням інвестицій

Зарічняк А. П.¹

Опубліковано	Секція	УДК
30.04.2023	Економіка	338.2

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10566096>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті розглянуто основні напрями та ключові завдання відновлення туристично-рекреаційного потенціалу України в умовах повоєнної відбудови. Зроблено акцент на залученні інвестицій як важливої складової відновлення та розвитку галузі. В процесі дослідження проаналізовано динаміку прямих втрат по окремих складових інфраструктури України за період з вересня 2022 по лютий 2023 р. Розраховано частку об'єктів культури, туризму та спорту в структурі загальних втрат. В складних умовах повоєнної відбудови особливого значення набуває інноваційно-інвестиційна активність у відновленні туристично-рекреаційного потенціалу. Ця діяльність безпосередньо пов'язана із розробкою відповідного законодавства, системою стандартизації, ліцензування та сертифікації туристично-рекреаційної діяльності, рівнем екологічних норм та стандартів тощо. За результатами дослідження виокремлено ключові напрями стратегії відновлення та розвитку туристично-рекреаційного потенціалу із залученням інвестицій: оцінку місцевих сильних та слабких сторін, можливостей та загроз; створення регіональних спеціалізованих агентств з розвитку, які займатимуться реалізацією інвестиційних проектів у сфері; формування спеціальних зон, що матимуть на меті пріоритетний розвиток туризму та рекреації; діяльність місцевих органів влади щодо зниження та контролю всіх факторів ризику. Серед перелічених завдань найважливішими є зміни інституційного характеру – створення спеціалізованих агентств, які, з одного боку, володітимуть усією повнотою влади із управління фінансовими ресурсами, будуть займатися залученням коштів, організацією інвестиційного процесу, забезпечуватимуть видачу дозволів та технічний супровід, а з іншого боку, будуть відкритими, публічно та систематично звітуватимуть про свою діяльність.

Ключові слова: туристично-рекреаційний потенціал, інвестиції, інфраструктура, стратегія відновлення та розвитку.

Directions of the strategy for restoration and development of tourism and recreation potential of Ukraine with the attraction of investments

Annotation. The article deals with the main directions and key tasks of restoring the tourist and recreational potential of Ukraine in the conditions of post-war reconstruction. We stress on the involvement of investments as an important component of the recovery and

¹ кафедра туризмознавства і краєзнавства факультету туризму, Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника, <https://orcid.org/0000-0001-7191-6583>

development of the industry. In the course of our research, the dynamics of direct losses of individual components of the infrastructure of Ukraine from September 2022 to February 2023 was analyzed. The percentage of cultural, tourism and sport objects in the structure of total losses is calculated. In challenging conditions of post-war reconstruction, innovative investment activity plays a crucial role in restoring the tourist and recreational potential. This activity is directly connected with the development of relevant legislation, standardization system, licensing and certification of tourist and recreational activities, level of environmental norms and standards, etc. According to the results of the research, the key strategy directions of the recovery and development of tourist and recreational potential with investment involvement are identified: assessment of local strengths and weaknesses, opportunities and threats; organization of regional specialized development agencies realizing investment projects of the industry; formation of special zones aimed at prioritizing tourism and recreation development; activities of local authorities focusing on reduction and control of all risk factors. Among the listed tasks, the most crucial ones involve institutional changes – the development of specialized agencies which, on one hand, will have full authority in managing financial resources, engaging in fund attraction, organizing investment process, providing permit issuance and technical support, and on the other hand, will openly, publicly and systematically report on their activities.

Keywords: tourist and recreational potential, investment, infrastructure, strategy of recovery and development.

Вступ

Туристично-рекреаційна галузь є особливо динамічною, оскільки на неї мають вплив численні внутрішні та зовнішні чинники – починаючи від природних катаклізмів і географічних особливостей території, до світової економічної кризи і політичної ситуації, зокрема і військові дії. Для України, держави з багатою історією, унікальною культурою та значними природними ресурсами, розробка та реалізація туристично-рекреаційного потенціалу відкриває величезні перспективи в повоєнний час. Ключові показники, що характеризують нашу державу та національну економіку, є доказом можливостей розвитку потенціалу галузі туризму та курортно-рекреаційної сфери. Саме ця галузь може стати рушійною силою економічного зростання, стимулювати створення робочих місць, підвищення доходів населення та поліпшення міжнародного іміджу країни. Однак, для ефективного використання цього потенціалу необхідно глибоко зрозуміти всі його складові, оцінити чинні виклики та можливості, а також розробити стратегії для сталого розвитку туризму.

Питаннями дослідження формування теоретико-методологічного підґрунтя туристично-рекреаційного потенціалу в різні часи займались численні науковці та практики, зокрема М. Бутко, Т. Бутова, С. Вакарін, О. Гітман, В. Гоблик, Л. Джонка, Б. Дяченко, С. Дутчак, М. Лось, В. Мікловда, І. Перезовова, А. Пересада, Н. Святохо, Н. Шабаліна, С. Філюк та інші. Однак, військова агресія росії спонукає подивитись на перспективи реалізації туристично-рекреаційного потенціалу країни під новим кутом, що актуалізує в сьогоденні питання формування стратегії його відновлення та подальшого розвитку.

Мета статті полягає у виокремленні напрямів стратегії відновлення та розвитку туристично-рекреаційного потенціалу України з залученням інвестицій на основі аналізу втрат від руйнувань інфраструктури туризму та реакрації внаслідок військової агресії росії проти України.

Результати

Індустрія туризму та рекреації є однією з основних галузей економічної діяльності, що позитивно впливає на економічне зростання країни та зайнятість населення. Саме ця галузь сприяє розвитку культурної та соціальної сфери, відновлює фізичний і психічний стан населення та забезпечує сталий розвиток держави у довгостроковій перспективі. Україна є привабливою як для самого населення країни, так і для іноземних туристів завдяки своєму географічному розташуванню та потенціалу щодо рекреації та туризму: великі туристичні регіони, які сформовані на території нашої держави і умови яких дозволяють задовольняти потреби споживачів у рекреаційних послугах, – це Кримський, Причорноморський, Приазовський та Карпатський. Натомість, військова агресія росії проти України, що почалась в 2014 році з анексії Криму позбавила Україну цього регіону, завдаючи прямих збитків по інфраструктурі, спричинює руйнацію об'єктів туристично-рекреаційної інфраструктури і на теперішній час (табл.1).

Таблиця 1

**Динаміка прямих втрат по окремих складових інфраструктури України
за період з вересня 2022 по лютий 2023 р.**

Тип майна	На вересень 2022 р.		На лютий 2023 р.		Відхилення, +/-	
	\$ млрд	Частка у загальному обсязі, %	\$ млрд	Частка у загальному обсязі, %	\$ млрд	Частка у загальному обсязі, %
Житлові будівлі	50,5	40,82	53,6	38,63	+3,1	-2,19
Інфраструктура	35,3	28,53	36,2	26,09	+0,9	-2,44
Активи підприємств, промисловість	9,9	8,00	11,3	8,14	+1,4	+0,14
Освіта	7,0	5,66	8,9	6,41	+1,9	+0,75
АПК та земельні ресурси	6,6	5,33	8,7	6,27	+2,1	+0,94
Енергетика	3,6	2,91	8,1	5,84	+4,5	+2,93
Транспорт	2,7	2,18	3,1	2,23	+0,4	+0,05
Торгівля	2,4	1,94	2,6	1,87	+0,2	-0,07
ЖКГ	1,3	1,05	1,4	1,01	+0,1	-0,04
Культура, туризм, спорт	2,0	1,62	2,2	1,59	+0,2	-0,03
Охорона здоров'я	1,6	1,29	1,8	1,30	+0,2	0,01
Цифрова інфраструктура	0,6	0,48	0,6	0,43	0,0	-0,05
Соціальна сфера	0,2	0,16	0,2	0,14	0,0	-0,02
Фінансовий сектор	0,02	0,02	0,04	0,03	+0,02	+0,01
Разом	123,72	100,00	138,74	100,00	+15,02	X

Джерело: сформовано автором на основі [2; 3]

Станом на лютий 2023 року втрати сектору культури, туризму та спорту склали 2,2 млрд. грн. (1,59% від загальних збитків, що на 0,03% менше порівняно з вереснем 2022 року) (див. табл. 1). Згідно даних Міністерства культури та інформаційної політики

кількості регіонів України не тільки завдає шкоди екології, але й знижує їх туристично-рекреаційний потенціал і т.д.

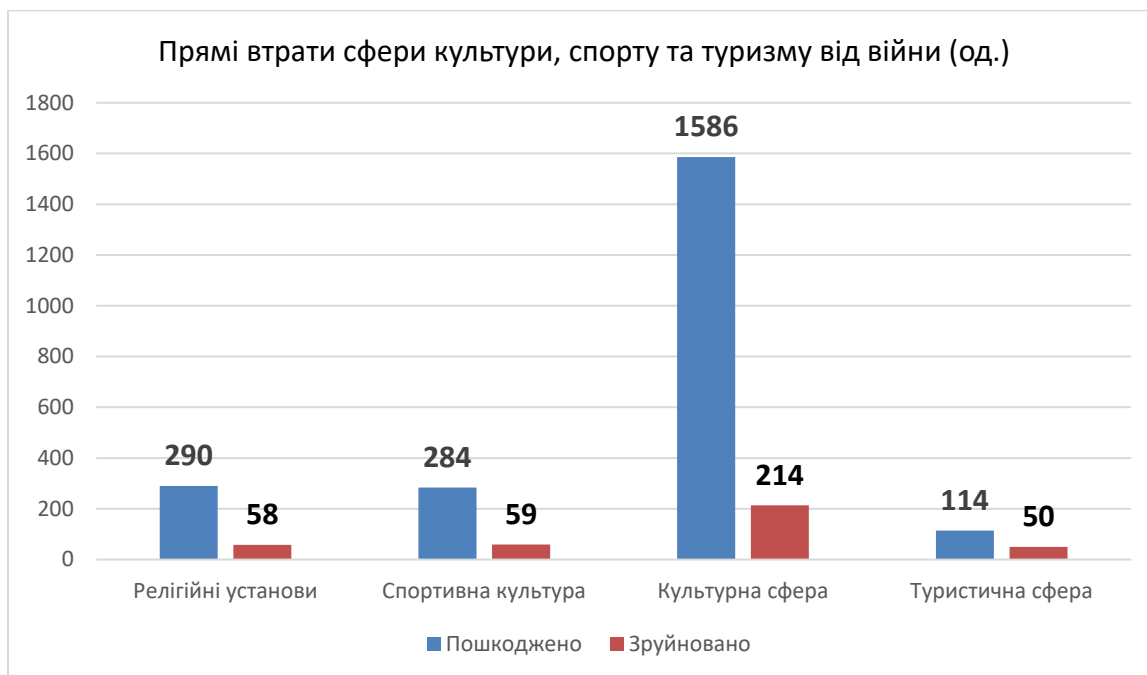

Рис. 2. Прямі втрати сфери культури, спорту та туризму за 2022-2023 рр.

Таблиця 2

Динаміка втрат сфери культури, спорту та туризму від війни за період з червня 2022 по лютий 2023 р.

Види втрат	Кількість пошкоджених об'єктів станом на червень 2022 р.	Кількість пошкоджених об'єктів станом на лютий 2023 р.	Відхилення
Зруйновано			
Релігійні установи	17	58	+41
Спортивна культура	24	59	+35
Культурна сфера	280	214	-60
Туристична сфера	28	50	+22
Пошкоджено			
Релігійні установи	19	290	+271
Спортивна культура	71	284	+213
Культурна сфера	247	1586	+1 339
Туристична сфера	21	114	+93

Джерело: сформовано автором на основі [2; 3]

Інноваційно-інвестиційна активність у відновленні туристично-рекреаційного потенціалу є одним із основних факторів його ефективного використання. Підвищення цієї активності багато в чому визначається рівнем розробки відповідного законодавства, системою стандартизації, ліцензування та сертифікації туристично-

рекреаційної діяльності, рівнем екологічних норм та стандартів, створенням кадастрів рекреаційних ресурсів, їх обліку та охорони, зонуванням рекреаційних територій.

Економічний ефект активізації інноваційно-інвестиційної діяльності у туристично-рекреаційній сфері проявляється у закладах лікування, відпочинку та туризму.

Найважливішими напрямами стратегії відновлення та розвитку туристично-рекреаційного потенціалу з залученням інвестицій мають стати:

- стратегічний підхід до розвитку туристично-рекреаційного потенціалу, що передбачає оцінку місцевих сильних та слабких сторін, можливостей та загроз. При цьому слабкі сторони слід розглядати як потенційні можливості, оскільки вони є сферами для інвестування;
- всі повноваження з управління фінансовими ресурсами та відповідальність за здійснення стратегії відновлення та розвитку туристично-рекреаційного потенціалу необхідно надати певному інституційному органу, який публічно та систематично звітував би про свою діяльність;
- потенційна винагорода має бути еквівалентною ризику, на який іде кожен інвестор. Тому головною проблемою місцевих органів влади має стати діяльність зі зниження та контролю всіх факторів ризику;
- з метою залучення фірм-інвесторів до об'єкта інвестування необхідно розвивати маркетинг туристично-рекреаційної сфери, який сприятиме формуванню позитивного іміджу відповідних об'єктів в порівнянні з іншими;
- створення сприятливого для економіки інвестиційного клімату може відбутися лише завдяки постійним і прямим контактам, як з вітчизняними, так і з зарубіжними інвесторами.

Таким чином, відновлення та розвиток туристично-рекреаційного потенціалу з залученням інвестицій має бути організований так, щоб даний процес був екологічно безпечним, економічно вигідним та сприяв соціально-культурному розвитку населення країни.

Висновки

Отже, з метою залучення інвестицій у відновленні туристично-рекреаційного потенціалу необхідні додаткові механізми, що можуть стимулювати цю діяльність. Серед них найбільш дієвими є:

- створення спеціальних зон, що мають на меті пріоритетний розвиток туризму та рекреації, де встановлюється режим найбільшого економічного сприяння для інвестицій та розвитку бізнесу;
- формування регіональних спеціалізованих агентств з розвитку, які займатимуться реалізацією інвестиційних проектів у сфері туризму: залучення фінансових коштів; організацією інвестиційного процесу; оформленням відведених земельних ділянок під забудову, отриманням необхідних дозволів; наданням допомоги в організації проектування та будівництва на земельних ділянках з подальшою їх передачею для використання інвесторам та підприємцям.

Список використаних джерел

1. Баранівська М. Міністерство культури: Через російську агресію в Україні постраждав 1271 об'єкт культурної інфраструктури. URL: <https://detector.media/infospace/article/207670/2023-02-03-ministerstvo-kultury-cherez-rosiysku-agresiyu-v-ukraini-postrazhdav-1271-obiekt-kulturnoi-infrastruktury/>
2. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення. URL:

https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report-1.pdf

3. Звіт про прямі збитки інфраструктури, непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України, та попередня оцінка потреб України у фінансуванні відновлення. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/07/NRC_CLEAN_Final_Jul1_Losses-and-Needs-Report.pdf
4. Перезозова І.В., Філюк С.М., Зарічняк А.П. Стан туристично-рекреаційного потенціалу України в умовах російського вторгнення. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія економічна. Серія юридична. 2022. Вип. 35. С. 65–73.